

Composteren van gewasresten

Aardbeitelers inspireren veehouders, boomkwekers en gemeente

Dankzij Telen met toekomst (Tmt) is in Zundert een heel vernieuwingsproces op gang gekomen. Aardbeitelers raken op een goede en goedkope manier van hun zieke gewasresten af en tegelijk profiteren ook boomkwekers, veehouders en gemeenten. En mogelijk haken nog meer partijen aan.

Het begon met een technische vraag van aardbeitelers binnen Tmt: hoe komen wij van onze gewasresten af die besmet zijn met de bacterie *Xanthomonas*? Deze vraag leidde tot een oplossing met sneeuwbaaleffect. Steeds meer telers en ook veehouders, loonwerker en gemeenten bleken baat te hebben bij de gevonden oplossing van compostering. Jacques Rovers, vanuit Wageningen UR betrokken als begeleider bij Tmt, zorgde ervoor dat dit proces in gang bleef. *Xanthomonas* is een quarantaineziekte. Dat betekent dat ze de gewasresten moeten afvoeren naar de afvalverwerking. Onderwerken in de grond, wat ze normaliter doen, is niet toegestaan. Dat leidt tot hoge kosten en bovendien mist de volgende aardbeiteelt de nutriënten uit de gewasresten. Om kosten te besparen geven telers het afval soms

illegaal aan een buurman die geen aardbeien teelt of ze “vergeten” de ziekte te melden bij de Plantenziektenkundige Dienst. Rovers dacht al snel aan composteren omdat bollentelers in Noord-Holland ook op die manier van schadelijke bacteriën afkomen. Hij organiseerde een uitstapje voor de aardbeitelers om kennis te maken met het composteren. De aardbeitelers raakten enthousiast en wilden het ook proberen.

>> Composteren op kleine schaal

Van het een kwam het ander. Voor het composteren hadden de telers een loonwerker nodig, omdat een composthoop gekeerd moet worden met een speciale machine. Hun eigen loonwerker Wil Huijbregts zag dat wel zitten. Hij had al eens de mogelijkheden van composteren op

De open dag composteren van vorig jaar trok veel belangstelling

zijn bedrijf bestudeerd, maar haakte toen af door de ingewikkelde regelgeving. Wie op grote schaal wil composteren heeft allerlei vergunningen met strenge voorwaarden nodig.

De telers pakten het daarom anders ofwel kleinschaliger aan: elk bedrijf kreeg een eigen composthoop en de loonwerker verzorgde de bewerkingen. Dan zijn geen zware vergunningen nodig. Wel moest Huijbregts leren hoe hij het composteren het beste kon doen. Geen nood. Rovers kende iemand die dit kon vertellen.

>> Doding is compleet

In de zomer van 2006 begon de composteerproef. Die zomer was er nagenoeg geen *Xanthomonas*. Ook was het geen goed aardbei-jaar, waardoor de telers geen prioriteit gaven aan composteren. Uiteindelijk deden drie telers mee met vier composthopen. Uit testen bleek compostering goed te werken tegen *Xanthomonas*: de bacterie was gedood of niet meer werkzaam.

Het succes verspreidde zich snel. Een bijeenkomst in januari 2007 over compostering trok tachtig tot honderd mensen, en niet alleen aardbeitelers. Ook boomtelers en -kwekers, hoveniers en toeleveranciers kwamen op de bijeenkomst af, allemaal partijen die van zieke gewasresten afwillen. De boomkwekers uit Zundert haptten als eerste toe. Zij hebben snoeiafval en resten uit de containerkweek. Ze brengen afval op het land of stoken het op. Hun gemeente gedooft de situatie, maar op termijn is toch een alternatief nodig. Ook de gemeente Zundert zit in de maag met houtresten, die ze tegen hoge kosten afvoert naar een afvalverwerker. Loonwerker Huijbregts wil het houtafval van de gemeente en de boomkwekers wel opslaan en versnipperen. Het jaar daarop kan hij het bij de aardbeitelers in de compost verwerken. Hiermee zijn niet alleen de gemeente en de boomkwekers geholpen maar ook de aardbeitelers, omdat houtsnippers de compostering verbetert. Rovers: 'Als je belangen parallel laat lopen en ervoor zorgt dat ieders belang wordt ingevuld, kun je heel veel bereiken.'

De gemeente heeft aangegeven een werkdocument op te willen stellen, waarin ze voorwaarden opstellen waaraan de compostering moet voldoen om bijvoorbeeld uitspoeling te voorkomen. Dit document kan dan dienen als voorbeeld voor andere (Brabantse) gemeenten.

>> Tmt als voortrekker

Zonder Tmt was het composteringsproject nooit gelukt, is de stellige overtuiging van zowel de loonwerker als de telers. Huijbregts: 'Je hebt een voortrekker nodig die iedereen bij elkaar brengt en die kan laten zien wat de voordelen zijn. Iemand die het goed kan brengen, met instanties praat en ook in de media zijn verhaal kan doen.' Johan Vermeeren, aardbeiteler, ziet het precies zo: 'Niet iedereen ziet gelijk het nut van composteren en het kost extra geld. Toch wil je weten of composteren alle ziektes doodt en hoe je de compostering precies

Loonwerker Wil Huijbregts stelt de temperatuur van de ril vast

moet doen. Jacques Rovers kan overtuigen en zeggen dat compostering niet zoveel kost. Tuinders gaan dan het nut er wel van inzien.' Ook Rovers denkt dat het proces dankzij Tmt is gaan rollen. 'Onze bijdrage is al die partijen bij elkaar te brengen, om de voortgang erin te houden en de mogelijkheden te laten zien. Dat is gelukt, als je ziet hoeveel partijen er nu bij betrokken zijn.'

De belangstelling blijft groeien. Tijdens een bijeenkomst in de herfst van 2007 toonden ook aardbeivermeerders en preitelers interesse. Zeker die laatste groep is bijzonder. Zij waren al eens eerder benaderd om gewasresten te composteren om daarmee nutriënten te behouden, maar het tijdstip viel ongelukkig. Na jaren procederen hadden ze weer toestemming om preiafval terug te brengen naar het perceel van herkomst. Nu ze zien dat compostering bacteriën doodt, zoals de bij prei veel voorkomende quarantaineziekte *Pseudomonas*, willen ze mogelijk wel meedoen. Via twee ZLTO-projecten haken wellicht ook veehouders aan. Zij zetten hun mest buiten de regio af, maar kunnen ook mest leveren voor de compost. Om welke hoeveelheden het gaat is nog niet duidelijk, maar het begin is er. De boomkwekers willen namelijk graag met de compost ook meer nutriënten aanvoeren.

Voor de loonwerker komt het goed uit als meer telers mee gaan doen. De composteermachine die hij heeft aangeschaft, is pas rendabel bij tien tot twaalf deelnemers. Die had hij in 2007 nog niet, maar hij denkt dat ze er wel komen: 'Er zullen wel meer telers mee gaan doen. Iedereen heeft er toch voordeel van?'